

Sami, Milla ja Laura tiesivät heti, että tuolle kurssille mennään. Vanhempien opiskellessa, Anton ja Emil osallistuivat lastenryhmään.

Kohti iloista arkea

Adoptiovanhemmat osallistuivat kasvatustaitoja kehittäväälle kurssille.

Teksti Raiili Mykkänen

Kuvat Aino Huovio

On tuskastuttavaa jäädä oman turhautumisen sa vangiksi, mutta niin siinä on vaarassa käydä, kun vanhempi ei saa lapsen ei-toivottuun käytökseen muutosta. Kielteisyys pyörästä on herkästi pyörivät laakerit.

Kyllä vanhemmat tietävät, ettei heidän harminsa tai äksyilynsä johda muutokseen, mutta lapsen haastettua riittävän kauan, ja vanhempien keinovalikoiman vähentyessä, periksi antamisen riski kasvaa. Mennään sisulla, kun ei kerran taidolla.

WASHINGTONIN YLIOPISTON vanhemmuusklinikan professori Carolyn Webster-Stratton, kiinnostui 1980-luvulla haasteellisesti käyttäytyvien lasten ja heidän vanhempiensa välisestä dynamiikasta. Hänen näkemyksensä mukaan haasteellisesti käyttäytyvillä lapsilla on itsetuntoon liittyvää haurautta, jota vahvistamalla lapsen suhde itseensä, ja sitä ▶

Milla ja Sami Heinänen:

Sanktiontarve katosi

LÄHTÖTILANNE Millan näkemys oli, että tyttären käytöksen kuriin saamiselle ei kerta kaikkiaan tunnu löytyvän keinoa. Viisivuotias tytär ei oikeastaan suostunut minkäänlaiseen suhteeseen äitinsä kanssa. Millan kärsivällisyys alkoi olla seitinohutta, kun lapsi läpsi ja repi häntä hiuksista.

Sami puolestaan koki itsensä mairitelluksi, koska tytär oli hänen seurassaan yhteistyöhaluinen ja iloinen. Samista ongelma oli vähän niin kuin vaimolla, joka ei osannut toimia lapsen kanssa. Adoptiotytär koetteli äitiään ja palvoi isäänsä, mutta kyse ei ollut kummankaan taidoista. Kumpikaan vanhemmista ei halua edes ajatella, missä jamassa heidän suhteensa olisi ollut vuotta myöhemmin.

NYKYTILANNE Puistossa Andreaan ei yrityksistään huolimatta onnistunut kiivetä puuhun. Sen sijaan hänen ystävänsä onnistui siinä vaivatta. ”Kiipeätpä sinä hyvin”, kannusti Andrea puun juurelta. Puolen vuoden ajan Andrea vanhemmat ovat nähneet ja sanoittaneet tyttärensä pienenkin onnistumisen.

Kannustavuuden omaksuminen on käynyt tytöltä yhtä sutjakkaasti kuin aiemmin kielteisten reaktioiden omaksuminen. Samalla kun äidin ja isän toimintamalli yhdenmukaistui, myös suhde molempiin vanhempiin tasapainottui. Andreaan kanssa on leikitty joka päivä päiväkodin jälkeen vartti. Tämän jälkeen tytär onkin oma-toimisesti halunnut jatkaa yhdessä tekemistä osallistamalla pöydän kattamiseen tai pyykin ripustamiseen.

► kautta yhteisöön, korjaantuu. Psykologin vastaanottotyön ohessa syntyi Ihmeelliset vuodet-malli, lapsen kasvattamisen ohjenuoraksi.

Nimi Ihmeelliset vuodet kuvaa sitä, kuinka aihnekeräisyydessään ihmeellisiä pikkulapsivuodet ennen murrosikää ovat. Carolyn Webster-Strattonin näkemys on, että mitä haasteellisempi lapsi, sitä enemmän hyväksyvää huomiota hän tarvitsee. Negatiivisuuden kierteen katkaisemiseksi vanhemman on aktiivisesti alettava nähdä (vaikka vain häi-

vähdy) lapsen toiminnassa hyväksytyä ja toivottua tekemistä, ja jätettävä huonon käytöksen huomioiminen pois tai minimiinsä.

Perusajatus on, että tarjoamalla lapselle korostetusti huomiota, näkemällä lapsessa oleva erityisyys ja kyky, rakennetaan lapsen minäkuvasta myönteinen. Minäkuvalla on merkitystä aikuisuudessa, sillä minäkuvan laatu vaikuttaa myös lapsen sisäisen puheen laatuun, jollaista jokainen meistä käy itsensä kanssa. Tämän sisäisen puheen

Laura Sillman, pojat Anton, 7, ja Emil, 4:

Kehumisautomaatti vaikuttaa

LÄHTÖTILANNE Kumpikaan pojista ei ole sillä tavoin kauko-ohjautuva, että heille voisi sanoa ”menes pukemaan vaatteet päälle” tai ”tuuppas syömään”. On puettava ja syömään on haettava. Poikien taipumus haa-huilla ja unohtella mitä ollaan tekemässä, kuormittaa arkirutiinien toimivuutta. Kaikkinaiset siirtymävaiheet ovat pojille haasteellisia.

Poikien levottomuus on virittänyt perheen ilmapiirin. Laura Sillman ei tiedostanut reagoivansa tilanteisiin tiuskien ja huomauttelemalla. Hän rekisteröi vain sen, että oli väsyksissä. Ylläpidettiin sellaista ”Älä nyt kitise siinä”-tyyppistä tuloksetonta pikaoikaisua. Jotenkin perheen äiti oli sen niin miettinyt, että näin nyt vaan on, ja hirveällä sisulla selvittää.

NYKYTILANNE Lapsilähtöinen leikkihetki toimii alustuksena siirtymävaiheeseen. Kaupassa käyminen on iso edistysaskel, sillä pojat keskittyvät etsimään ostoksia riehaantumatta. Viittä artikkelia useampaa ostosta pojat eivät vielä jaksa, mutta viisi sujuu.

Osaamisen korostettu näkeminen on johtanut myös siihen, että Emil ottaa päällysvaatteet omatoimisesti pois, ja äidin todettua Antonille ”Minä tiedän että sinä osaat”, poika keskittyy uudestaan. ”Älä juokse”-kielto on vaihtunut kohteliaaseen ”Ole ystävällinen ja kävele” kehoitukseen. Kannustava, kohtelias puhe on vaikuttanut olennaisesti kaikkien itsetuntoon, itseluottamukseen ja perheen ilmapiiriin.

laadulla on merkitystä sille, missä määrin negatiivisuus määrittää mahdollisuuksien näkemistä tai missä määrin onnistumisen mahdollisuus kannustaa yrittämään.

JOUKKO MUUTOSHAKUISIA vanhempia osallistui viime syksynä Pelastakaa Lasten Tiukula-talolla järjestettyyn 15 viikon mittaiseen Ihmeelliset vuodet-valmennukseen. Kurssilaisista aviopari Milla ja Sami Heinänen sekä kahden pojan äiti Laura

Sillman toteavat, että alkuasenteista huolimatta, heidän on pakko myöntää; menetelmä toimii. Ilo ja innostuneisuus pohjaavat sille, että he ovat kyenneet syksyn kestäneen opettelu kuluessa muuttamaan omaa suhtautumistaan lapsen käyttökseen ja tunnetiloihin. On eräänlainen työvoitto kyetä työntämään spontaanit tunnereaktionsa syrjään, ja noudattaa kurssiohjeita.

– Ensimmäisellä tapaamisella tuntui käsittämättömältä, että puhuisimme 16 tuntia vain leikkimi-

Liisa Hietala:

Ammatillisesti ohjattua oppimista

● Ihmeelliset vuodet- interventio perustuu sosiaalisen oppimisen teoriaan (elämyksellinen oppiminen sosiaalisessa kontekstissa). Interventiossa on vaikutteita eri lähestymistavoista: behavioraalinen, systeeminen, kiintymyssuhdeteoria, psykoedukaatio ja vertaistuki. Menetelmää on tutkittu laajasti muun muassa Yhdysvalloissa, Britanniassa sekä Norjassa (www.incredibleyears.com) ja sen on tutkitusti todettu vähentävän lasten aggressiivisuutta ja käyttäytymisen ongelmia sekä lisäävän sosiaalista pärjäävyyttä kotona, koulussa ja kaverisuhteissa.

FinFami Uusimaa on ohjannut Ihmeelliset vuodet-vanhemmusrhymiä adoptiolasten vanhemmille yhteistyössä Helsingin sosiaali- ja terveysviraston adoptiotyöryhmän sekä Pelastakaa Lasten kanssa.

Liisa Hietala, toimii projektityöntekijänä FinFami Uusimaassa ja Ihmeelliset vuodet-ryhmänohjaajana.

” Lasta arvostavan kasvatuksen vaikutus käytöshäiriöiden helpottumisessa on tieteellisesti todistettu.

► sestä. Koko vanhemmuuteni jotenkin huusi kuria ja järjestystä meidän perheen tilanteeseen, niin väsynyt olin tyttäreni tapaan läpsiä ja repiä hiuksista, ja nonsaleerata minut. No, kun sitten oltiin niin pitkällä, että ryhmässä oli aika puhua sopimattoman käytöksen seuraamuksista, olimme ehtineet harjoitella tätä kannustavaa lähestymistapaa jo pari kuukautta. Tilanteemme oli ehtinyt muuttua niin paljon, etteivät sanktiot enää tuntuneet minusta kovinkaan keskeiseltä, Milla Heinänen naurahtaa.

Laura Sillman kertoo väsyneensä poikiensa vilkkauksen kanssa. Näistä kantimista ”ei” ja ”älä”-sanojen käytön määrä kotona lisääntyi ja lisääntyi lisääntymistään, enkä enää oikein mieltänytään montako kieltoa ja torua tuntiin sain mahtumaan. – Koin jotenkin olevani alistainen poikien lastenkotitaustalle. Nyt tiedän voivani vaikuttaa heidän oloonsa läsnäolon kautta, ja siksi ”tankkaan” pojat leikin avulla ennen kuin aloitan mitään heille haasteellista, tai edes omia kotiaskareitani, poikien äiti kertoo.

IHMEELLISET VUODET-OHJELMAN toiminnallinen osuus alkaa siis aikuisen osallistumisesta päivittäin lapsilähtöiseen leikkiin. Lapsilähtöinen leikki tarkoittaa leikkimistä, jonka kulkuun aikuinen ei puutu. Aikuinen menee mukaan lapsen leikin maailmaan ja myötäilee sen tapahtumia. Näin vanhemman on mahdollista konkreettisesti osoittaa läsnäolollaan ja sanoillaan olevansa lapsesta kiinnostunut. Hän voi kuvailla lapselle kaikkea näkemäänsä kunnioittavasti ja kannustavasti. Toistojen myötä lapsessa oleva aikuisen huomion tarve tyydytty.

Vanhempi voi sanoittaa miten keskittyneesti tai hauskasti lapseni tekee jotain, hän voi kertoa millaisia muotoja, kokoja, värejä tai lukumääriä havaitsee, ja laajentaa näin lapseni sanavarastosta.

– Minun ensireaktionani taisi olla, että kyllähän me nyt **Andrean** kanssa leikitään, hyvänen aika. Kurssin aikana tajusin leikkimiseni olevan sellaista, että näin tehdään torni, laitetaanpa nyt lehmät riviin. Tytär jäi siinä vähän statistin osaan. Lapsilähtöisessä leikissä en puutu siihen miten leikitään, vaan toimin tapahtumien selostajana. Tavalla olla mukana on todella ollut vaikutusta vuorovaikutuksemme laatuun, kuvailee Sami Heinänen.

Lapsi, joka tietää olevansa nähty ja arvostettu, on mielentilaltaan seesteinen. Yksinkertaistettuna vaikutus perustuu jokapäiväiseen yhdessä oloon ja lapsen kokemaan nautintoon siitä, miten tärkeänä ja erityisenä hänen vanhempansa hänet kokee. Yhteisöllisyyden kannalta keskeisten taitojen omaksumisen aikuinen sisällyttää lapsen kehitysvaiheen mukaisesti leikkiin. Kaikesta tästä saa kurssilla selkeän mallin.

3-12 vuotiaan leikkien estottomuus toimii erinomaisena lähtökohtana opastaa lasta tunnistamaan omia tunteitaan, huomioimaan toisen tunteita ja tiedostamaan miksi tunteiden hallinnasta on etua. Leikissä toteutuvat myös erilaisten sosiaalisten taitojen harjoittelu ja käytöstopojen merkityksen oivaltaminen.

LAPSI EI KYKENE muuttamaan toimintojaan vain siksi, että vanhempi niin vaatii. Vaatimisen sijasta vanhemman tulee muuttaa oma orientoitumisensa. Tällöin lukukauden mittainen Ihmeelliset vuodet-vertaisryhmä on harjoituskuukausien tuki ja turva.

Piintyneiden reaktioiden ja oikeutetuilta tuntuvien omien tunteiden hallitseminen on vanhemmalle todella haasteellista. Millaa, Samia ja Lauraa on motivoinut oivallus siitä, miten merkitykselliseksi lapsi aikuisen itsevarman, selkeän ja lasta arvostavan suhtautumisen kokee. Perheissä on harjoittelun myötä kielteisyyden malli alkanut kääntyä myönteisyyden mallin mukaiseksi. Näitä vanhempia ei näytä hävettävän lähtötilanteestaan kertominen. Uudenlaisen lähestymistavan sisäistäminen on muuttanut heidän näkemyksensä koko lastenkulttuurista.

– Halusin olla erilainen isä kuin oma isäni oli, ja silti kotitehtävien äärellä tuli mietittyä, onko minusta tähän? Olin ollut kolme vuotta tyttäreni miespalvelija. Siksi viisitoista viikkoa meni täyttä työtä tehdessä. Mutta kannatti. Kun isä-tytär-suhte korjaantui, oli myös äiti-tytär-suhteen korjautumiselle tilaus. On mahtava olla perheessä omassa roolissaan, vuorovaikutustaitoisena isänä ja aviomiehenä, varsinkin kun meissä kaikissa on nyt tämä hyvällä mielellä tekemisen meininki, Sami Heinänen rohkaisee kasvatusasioissa avun hakemisen kanssa empiä. 🍀

KOLUMNI

Turvassa

Tiina Penttilä

Kirjoittaja on alaikäisten lasten turvapaikkayksikön ohjaaja. Hän on sosionomi AMK ja ylempään AMK-tutkinnon opiskelija.

Uusi mahdollisuus

A laikäisille turvapaikanhakijoille avattu ryhmäkoti odottaa uusia tulijoita. Koti on siivottu ja sisustettu kauniiksi. On aistittavissa kaikkien olevan odottavilla mielillä. Puheensorinasta voi havaita, että olemme myös innokkaita. Emme tiedä vielä, mitä tuleman pitää. Lisääntynyt alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä on uutta meille kaikille suomalaisille, myös minulle. Ryhmäkotiin on saapumassa linja-autolla lapsia. Vielä ei ole tietoa minkä ikäisiä lapsia tulee tai mistä maasta he ovat lähtöisin.

Suomeen ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä on moninkertaistunut viime vuoden aikana. Silloin maahan saapui Maahanmuuttoviraston mukaan 2 770 yksintullutta alaikäistä lasta. Suurin osa alaikäisistä turvapaikanhakijoista on kotoisin Afganistanista. Tulijoita ohjaavat osaltaan maantieteellinen sijainti, mutta myös turvapaikkapolitiikka. Osalla lapsista voi olla jo sukulaisia tai perheenjäseniä Suomessa. Pohdin millaisia vahvuuksia ja luonteen lujuuksia tarvitaan lapselta hänen turvapaikanhakumatkalleen sekä -prosessin ajalle. Kuinka rohkeita ja päättäväisiä nämä lapset ovatkaan.

Sitten he saapuvat. Kohtaamme joukon lapsia, jotka ovat olleet matkalla pitkään ja saapuneet heille osoitettuun määränpäähän. Lapset ovat mielestäni tilanteeseen nähden hyväkuntoisia, vaikkakin hieman ymmällään siitä, mihin ovat saapuneet. Otamme lapset vastaan avoimin mielin ja hymyilevin suin. Lapset tarkkailevat meitä ja lukevat ilmeistämme ja eleistämme mitä yritämme heille kertoa. Yhteistä kieltä ei ole. Tulkin välityksellä saamme kerrottua heille mihin he ovat saapuneet, ja mitä päällimmäisenä heidän oikeuksiinsa kuuluu.

Mietin, kuinka uutta kaikki lapsille on! He ovat aivan oudon keskellä. Uusi kulttuuri ja kieli. Uuden oppimiselle vaaditaan aikaa.

Luottamuksen syntyminen avaisi paljon mahdollisuuksia lapsen kanssa työskentelyyn. Pyrimme luomaan heille turvallisen ympäristön, jossa olisi hyvä olla.